

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Censuris, In Qua Sex Disputationibus De Poenis Ecclesiasticis, deque
Irregularitate fusè tractatur, cum Indicibus necessariis

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

XIX. Quibus in casibus licita sit communicatio cum excommunicato
denunciato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76667)

PUNCTUM XVIII.

Si qua culpa prohibita sit fidelibus communicatio cum excommunicato, & ipsi excommunicato cum fidelibus?

- 1 Communicatio in Diuinis prohibita est excommunicato sub culpa graui?
- 2 Probabile est communicationem in officio Diuino priuatam non excedere culpam venialem.
- 3 Satisfit obiectioni.
- 4 Sub culpa mortali, & sub excommunicatione prohibetur communicatio cum excommunicato à Pontifice.
- 5 Sub culpa mortali, & sub poena excommunicationis maioris prohibetur communicatio cum excommunicato in crimine criminoso.
- 6 Item sub eadem culpa, & poena prohibetur participatio cum excommunicato post latam sententiam contra participantes.
- 7 Extra hos casus solum sub culpa veniali prohibetur communicatio.

Sub culpa mortali prohibita esse excommunicato communicationem cum fidelibus, & ipsi fidelibus cum excommunicato in rebus Diuinis ferè omnes Doctores censent, iuxta Textum in cap. significauit. De sententia excommunicata. Quippe ex vi excommunicationis hæc communicatio vixit maxima est quæ directè prohibetur. Nominè Diuinorum intelligimus Sacramenta, officia Ecclesie solemnia, & sepulturam.

Sed an communicatio in officio Diuino priuatim dicto sit mortalis non conueniunt Doctores. Probabile existimo per se non esse culpam mortalem: quia hæc communicatio non est primò, & per se ex vi excommunicationis prohibita, sed secundariò; idèque in ratione excommunicationis non videtur materia grauis. Sicuti docet Couarruu. in cap. alma. l. p. §. 3. num. 8. Vazq. de excommunicat. dub. 7. & 10. Auila aliis relatis 2. p. de censur. cap. 6. disp. 8. dub. 3. Galpar Hurtado disp. 9. de excommunicat. difficult. 2. Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 11. num. 2. Hinc singulat communicationem in rebus humanis Ecclesiasticis, vt in collatione beneficij, illiusque receptione, viu. & exercitio iurisdictionis Ecclesiasticæ per se & ex vi communicationis mortalem non esse; quia solum secundariò hæc communicatio per excommunicationem prohibetur, vt tradunt Couarruu. Auila, Henriq. Hurtado locis allegatis, tamen satis probabiliter contrarium doceat Coninch. disp. 14. dub. 4. num. 147. Dixi ex vi communicationis, nam ex vi nullitatis actus, quæ ab communicatione vitanda inducitur regulariter mortalis est, vt notauit Henriq. lib. 3. cap. 7. num. 1. Sayrus lib. 2. de excomm. cap. 11. num. 19. Secundo constat communicationem cum excommunicato ciuilem, & politicam mortalem non esse, quia non est per se, & directè ex vi excommunicationis prohibita, & quia est ita frequens, & obuia, vt credi non possit voluisse Ecclesiam sub graui culpa ad illius abstinentiam obligare fideles. Atque ita ex communi sententia docent Nauarr. cap. 27. num. 30. Couarruu. cap. alma. l. p. §. 3. num. 7. & 8. Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 11. num. 20. Henriq. lib. 1. de excommunicat. cap. 8. & 9. Galp. Hurtado disp. 9. de excomm. difficult. 2.

Neque his obest Textus in cap. excommunicato 11. quæst. 1. vbi asseritur communicantem cum excommunicato simili excommunicatione innodari. Si igitur simili excommunicatione innodatur, ergo peccat mortaliter; nam excommunicatio maior absque peccato mortali contrahi nequit. Non inquam obest; nam vt rectè Couarruu. dicto §. 3. num. 3. similitudo non est attendenda omnimoda, & æqualis, sed secundum proportionem, ita vt sit sensus, sicut ille est excommunicatus excommunicatione maiori, sic communicans cum ipso minori excommunicatione innodatur. Quod verò subdit Nauarr. sanè communicationem politicam, si frequens sit esse mortalem, subintelligendum est casu quo ex ipsa communicatione crederet communicans excommunicatum sumere occasionem in sua contumacia perseverandi. Secus si id ignoraret, vt bene aliis relatis aduertit Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 11. num. 14. Auila 2. p. de censur. cap. 6. disputat. 8. dub. 3.

Secundo prohiberi sub excommunicatione maiori, & consequenter sub peccato communicationem cum excommunicato à Pontifice firmat communis sententia, vt videre est apud Syluest. verbo Excommunicatio §. num. 22. Nauarr. cap. 27. num. 98. Henriq. lib. 1. cap. 8. num. 2. Layman. lib. 2. de excommunicat. cap. 11. num. 16. Auila 1. p. de censur. cap. 6. disp. 10. dub. 2. Galpar Hurtado disp. 9. de excommunicat. difficult. 3. num. 15. Et colligitur ex cap. significauit de sententia excommunicata. Verùm ad hanc excommunicationem maiorem incurrendam, & peccatum mortale committendum plures con-

ditiones adesse debent. Nam communicans debet esse Clericus, & communicare debet in Diuinis non vtrunque, sed admittere excommunicatum sponte, libere, & voluntarie, sciensque à Papa excommunicatum esse nominatim, insperque denunciatum, vt bene aduertit Auila, Sayrus, Henriq. Hurtado loc. cit.

Teritiò prohibetur sub mortali, & poena excommunicationis maioris communicatio cum excommunicato in crimine criminoso. Ex Textu in c. si concubina de sententia excommunicata. & ex c. statumus, eodem tit. in 6. Censeberis autem communicare cum excommunicato in crimine criminoso, seu in crimine ob cuius causam excommunicatio percussus est, si consilium, auxilium, vel fauorem præstes, ne ab eo delicto respiciat, vt docent Nauarr. cap. 27. num. 112. Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 11. num. 5. Auila 2. p. cap. 6. disp. 10. dub. 3. Galpar Hurtado disp. 9. de excommunicat. difficult. 3. num. 23. Debes tamen communicare sciens prædictam excommunicationem papalem, & poenam communicantibus impositam, vt colligitur ex prædictis Textibus, & notant relati Doctores. Deinde excommunicatus debet esse nominatim, neque sufficit esse manifestum Clerici percussorem; quia in dicto cap. nuper expressè id cauetur, & aduertit Victoria de excommunicat. n. 10. Nauarr. cap. 112. Auila disp. 10. dub. 3. Galpar Hurtado dicta disp. 9. difficult. 3. Quinimò nec sufficit esse nominatim excommunicatum, nisi etiam sit denunciatus. Nam post Extrauag. Ad euitanda, solos denunciatos vitare tenemur, vt rectè notantur Doctores loc. cit.

Quartò prohibetur sub mortali, & sub poena maioris excommunicationis participatio cum excommunicato post latam sententiam contra participantes, vt constat ex cap. quod in dubijs de sententia excommunicata. Debes tamen primò Textum in cap. statumus de sententia excommunicata. in 6. moneri, & non vtrunque, sed monitione tria, iuxta Textum Et tradit Suar. de censur. disp. 3. sect. 12. num. 4. & 5. tamen aliis placeat sufficere monitionem vnam pro tribus dato competenti temporis intervallo. Item debes spectari, & sigillatim moneri, nam ex sola generalis relatione contra participantes, vt solent iudices frequenter vti, nullo modo excommunicatione maiori ligaris, quia Textus in cap. statumus, & cap. statutum, & cap. constitutionem de sententia excommunicata. in 6. expressè decident ferendum esse excommunicationem hanc aduersus personas singulares, & expressas, vt notauit Syluest. verbo Excommunicatio §. num. 6. circa finem. Suar. disp. 3. sect. 12. n. 4. Auila 2. p. cap. 6. disp. 10. dub. 4. & 5. Galpar Hurtado disp. 9. de excomm. difficult. 3. circa finem.

Extra hos casus solum sub culpa veniali prohibetur fidelibus communicatio cum excommunicato, incurritque communicans excommunicationem minorem, vt constat ex cap. à nobis de exceptionib. Erradunt omnes Doctores relati.

PUNCTUM XIX.

Quibus in casibus licita sit communicatio cum excommunicato denunciato?

- 1 Apponitur versus, sub quo Doctores hos casus comprehendunt.
- 2 Explicatur casus utilitatis.
- 3 Lex matrimonij excusat à prohibita communicatione.
- 4 Negant plures maritum communicare posse cum uxore excommunicata.
- 5 Verius est oppositum.
- 6 Satisfit contrariis fundamentis.
- 7 Potest uxor, seu vir excommunicatus cum uxore, seu viri non excommunicato communicare.
- 8 Prædicta intelligenda sunt de uxore, vel viro excommunicato ob aliam causam, quam matrimonij.
- 9 A prohibita communicatione cum excommunicato excusant humilitas subiectionis.
- 10 Filij emancipati secundum probabilem sententiam communicare possunt cum parentibus, tamen si contrarium censent communis sententia.
- 11 Item excusantur serui, & ancille propria.
- 12 Item seruientes alicui sine gratis, sine ex pretio inserti utant.
- 13 Si suas operas domino excommunicato conduxerint, plures negant cum illo communicare posse.
- 14 Si absque culpa subiectio contracta est liberè possunt in simulacrum permanere.
- 15 Si verò culpabiliter subiectionem contraxerint, est communicatio sententia doceat recedere à domino debere, ceterarum est probabilissimum.
- 16 Deinde excusantur tota familia excommunicati cum suo domino, & patrisfamilias communicans.
- 17 Excusantur Clerici qui sunt in famulatu Episcopi. Secus qui extra eius familiam ceterantur.
- 18 Item Religiosi cum suis Superioribus excommunicatis communicantes.

- 19 Item milites, si suo duci excommunicato communitur.
- 20 Vasalli a communicatione cum suis dominis excommunicatis non excusantur. Et si contrarium sit probabile.
- 21 Communis sententia firmat non solum inferioris cum Superiori, sed contra communicationem permittit.
- 22 Non solum predicta excommunicatio licita est in humanis, sed etiam in Divinis.
- 23 Et famuli excommunicati per se communicari non possunt, per accidens tamen a prohibitione excusantur.
- 24 Ex ignorantia plures a lege prohibente communicationem cum excommunicatis liberantur.
- 25 Vi a communicatione excommunicati abstinere, debet tibi certo moraliter constare illum esse excommunicatum vitandum.
- 26 Quae veritatem moralem praesent.
- 27 Quae veritudo habenda sit de absolutione excommunicati postquam constitit esse excommunicatum vitandum.
- 28 Ob necessitatem liberatur quis a lege prohibente communicationem cum excommunicato.

HOs casus Doctores comprehendunt hoc versu.

Vile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Illudque deducit ex cap. quoniam multos 11. quest. 3. vt videre est in Gloffa cap. cum desideres de sententia excommunicat. s. Thom. 3. p. addit. qu. 2. 3. art. 2. Couaruu. cap. alma. p. 8. i. num. 8. Nauarr. cap. 27. num. 26. Henric. lib. 13. cap. 12. c. 2. 3. Sayrus lib. 2. de excomm. cap. 14. a. m. Paul. Laym Suar. Coninch. & alij statim ferendi.

Et in primis vtilitas spiritualis tum fidelis communicantis, tum ipsius excommunicati excusat a prohibitione. Ita ob vtilitatem excommunicati licet ei couersa salutaria praebere, concionem coram ipso facere argum. cap. responso de sententia excommunicat. quia haec actiones salutem ipsius spirituali respiciunt. At quia regulariter lectio Theologica non videtur esse ita necessaria, & vt his spirituali auiditatis salutem debeat. Egid. Coninch. disp. 11. dub. 12. num. 122. Gasp. Hurtado disp. 9. afficit. 4. num. 18. Auila 2. p. cap. 6. disp. 11. dub. 3. concl. s. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 16. aduersus Sotum in 4. d. 22. quest. 1. art. 4. circa 3. conclud. Sayrum. lib. 2. cap. 14. num. 3. censent exculationem non extendi. Ob vtilitatem vero fidelium licet constitum ab excommunicato postulare. Si non adest alius qui aequè bene dare possit. Concionem vero ab excommunicato audire raro hec poterit ob scandalum. Deinde vtilitas temporalis tum ipsius excommunicati, tum aliorum fidelium licitam reddit communicationem cum excommunicato, quia lex Ecclesiastica benigna est, ideoque illius obligatio cessat graui iactura incedente ex eius oblatione. Quapropter excommunicato elemosynam facere, & ab ipso recipere, quando non est alius qui aequè commodè concedat, licetque debitum solvere, & ab eo exigere, quia in his actionibus vtilitas grauis cernitur, ob quam praedicta communicatio permittitur, d. cap. quoniam multos. Et docet alijs relatis Suar. disp. 1. sect. 4. n. 8. Auila 2. p. cap. 6. disp. 1. dub. 3. Paul. Layman. Coninch. Hurtado. Sayrus. loc. alleg.

Secundo excusat a prohibitionem communicandi cum excommunicato lex matrimonij, seu coniugij. Ob quam vxor petere debitum potest a marito excommunicato, ipseque maritus ei reddere tenetur, vt deciditur in cap. quoniam multos, 11. quest. 3. Quinimo non solum in debito communicare potest, sed etiam in mensa, gubernatione domus, colloquijs, aliisque domesticis obsequijs iuxta Textum in c. inter alia de sententia excommunicat. siquidem facultas communicandi cum marito excommunicato absolute vxori conceditur in d. cap. quoniam multos. Et cum haec facultas fauorabilis sit restringi non debet ad debitum coniugale. Vt docent Sayrus lib. 2. de excomm. cap. 14. num. 4. Suar. disp. 1. sect. 4. n. 3. Bonac. disp. 2. de censur. quest. 2. pun. 6. s. 2. num. 18. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 16. vers. secundo. Coninch. disp. 14. dub. 12. num. 123. Gasp. Hurtado disp. 9. de excomm. diffcult. 4. n. 21. Sanch. lib. 9. de matr. disp. 14. numero 4. & alij referendi. Quod verum habet tamen in excommunicatione matrimonium contractum sit, vt bene aduertit Hugolinus de censur. tab. 2. cap. 23. §. 3. Bonac. disp. 2. de censur. quest. 2. p. 6. §. 2. num. 18. Sanch. lib. 9. de matr. disp. 14. num. 3. Coninch. disp. 14. dub. 12. num. 129. quia Textus concedentes hanc communicationem absolute loquuntur de vxore. Non igitur facienda est restrictio abique fundamentis: maxime cum vere coniuges sint, & contractus matrimonij firmus persistat.

Controuersia inter Doctores est; An ipse maritus communicare possit cum vxore excommunicata? Nam Hostiens. in sum. lib. 5. tit. de sententia excommunicat. num. 12. & Atilensis 2. p. lib. 7. tit. 12. quest. 4. S. Antonin. 3. part. 2. §. 4. quibus fauet Syluest. verbo Excommunicatio 3. numero 4. Armilla numero 43. censent solum in debito coniugali petitione communicare posse, non autem in alijs obsequijs. Mouentur

tum ex dicto capite quoniam multos, vbi solum permittitur vxori communicare cum viro excommunicato, non vero permittitur viro communicare cum vxore excommunicata. Tum quia vir est caput vxoris, ad ipsumque pertinet vxorem corrigere, & emendare, ipsamque compellere, vt absolutionem procuret. Quod si non faciat sibi imputare debet, ideoque a communicatione arcendus est.

Sed contrarium tenendum est cum communi sententia, quam docuit D. Thom. in addit. ad 3. p. quest. 23. art. 2. Paludan. disp. 18. q. 6. art. 1. Couaruu. cap. alma. 1. p. §. 1. num. 8. Nauarr. cap. 27. num. 26. Henric. lib. 13. cap. 22. num. 2. Hugolin. de censur. tab. 2. cap. 23. §. 6. num. 6. Sayrus lib. 2. de excomm. c. 14. num. 6. Suar. disp. 1. sect. 4. num. 14. Sanch. lib. 9. de matr. disp. 14. num. 26. Vazq. de excomm. disp. 9. num. 3. Bonac. disp. 2. de excomm. c. 9. 2. p. 6. §. 2. num. 24. Coninch. disp. 14. dub. 12. num. 123. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. numero 16. vers. sic secundo. Auila 2. p. cap. 6. disp. 11. dub. 5. Ratio est, quia dispositum in vno correlatiuo censetur in alio dispositum, vbi est eadem ratio. At in praesenti est eadem ratio concedendi marito, vt possit cum vxore excommunicata communicare. Quippe vxori conceditur ob periculum animarum, quod periculum aequè in viro procedit. Deinde licitum est communicare cum socio in contractu societatis aut excommunicationem intro. Argum. Cap. s. vero de sententia excommunicat. Et docet Gloffa in cap. 1. verbo, vius 41. dist. Ergo a fortiori licebit marito communicare cum vxore excommunicata in contracto coniugij. Praeterea vir excommunicatus melioris conditionis esset quam non excommunicatus; siquidem posset obsequijs vxoris frui, vt dicimus, quibus non excommunicatus priuatus esset. Adde ratione vtilitatis, aut necessitatis, vel propriae, vel vxoris, vel familiae permittenda est marito communicatio cum vxore excommunicata saltem ad breue tempus.

Neque obstant contraria fundamenta. Nam esto in capite quoniam multos, solum vxores excipiantur, id factum est, quia frequentius viri, quam vxores in excommunicationem incidunt: non tamen inde inferendum est viros exclusos esse, si forte vxores in excommunicationem incidere. Quod vero maritus obligationem habeat corrigendi vxorem, id solum probat, peccatum a diuersus legem charitatis, vel iustitiae, si negligens sit; non tamen probat peccatum aduersus legem Ecclesiasticam prohibentem communicationem cum excommunicatis. Adde ratio vxor corrigitur, ex eo quod vir ab eius communicatione abstineat: alia enim sunt media aptiora ad hanc correctionem consequendam.

Rursum alij dabant; An ipse maritus, vel vxor excommunicato communicare, teneaturque non excommunicatus illi vicem reddere? Ratio difficultatis est, quia excommunicatus fauere ius nunquam intreat. Sed dicendum est posse vxorem, seu virum excommunicatam cum vxore, seu viro non excommunicato communicare, ipsique petenti debitum reddendum esse. Quae fuit sententia Caietani, verbo Excommunicatio, cap. 8. circa finem. s. illicita autem. Sayri lib. 2. cap. 14. num. 4. Auila 2. p. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 5. concl. 1. Suar. disp. 1. sect. 4. num. 2. Coninch. disp. 14. dub. 12. num. 123. Paul. Layman. loco allegato. Etenim communicatio inter coniuges excommunicatos permittitur ob vitandum incontinentiam periculum, dicto cap. quoniam multos. At hoc periculum nullo modo vitaretur, si coniux excommunicatus obligatus esset a communicatione alterius coniugis se separare. Ergo ab hac obligatione exemptus est, ac si excommunicatus non esset. Praeterea si excommunicatus debitum pecuniarium exigere potest, iuxta Textum in capite inter alia de sententia excommunicat. a fortiori poterit debitum coniugale.

Praedicta intelligenda sunt de vxore, vel viro excommunicato ob aliam causam quam matrimonij. Quippe si excommunicatus essent ob matrimonium contractum cum probabili impedimento dirimente, nequaquam licita esset communicatio: quia esset participatio in scelere, ob quod excommunicatio fertur. Sicuti bene aduertunt Syluest. verb. Excommunicatio, §. num. 4. Hugolin. tab. 2. de censur. cap. 23. §. 6. num. 4. Sayrus lib. 2. de excomm. ar. cap. 14. num. 5. Sanch. lib. 9. de matr. disp. 14. num. 5. Bonac. disp. 2. de excomm. q. 2. pun. 6. §. 2. num. 21. Coninch. disp. 14. dub. 12. num. 133. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. capite 2. numero 16. vers. deinde intelligendum est.

Tertio a prohibitionem communicationis cum excommunicato excusat humilitas, id est humilitas subiectionis. Ex quo capite variae personae eximuntur, vt constat ex d. c. quoniam multos. Primo namque eximuntur filij comparatione parentum, filij inquam tam legitimi, quam naturales, & adoptiui, tem nepotes, & pronepos, affines, vt generi, natus, prauignus, & prauigna, pupilli, & minores comparatione Tutoris, & curatoris. Hi enim omnes nomine filij in hac occasione fauorabili veniunt intelligendi, iuxta leg. filij leg. liberorum. ff. de verbor. significat. & leg. adoptiuum. ff. de in res vocando. Et docet ex communi sententia Sayrus de excommunicat. lib. 2. cap. 14. num. 10.

- num. 10. Bonac. *disp. 2. de excommunicat. quest. 2. pun. 6. §. 2. n. 29. & 33. Suar. disp. 1. §. 5. à num. 3.*
- 10 Controvertitur autem est; An filij emancipati libere possint cum parentibus excommunicatis communicare, sicuti possent, si emancipati non essent; Communis sententia teste Sayro *lib. 2. de excomm. c. 14. num. 10.* negat; eo quod Textus in *cap. quoniam multos*, concedens filiis hanc communicationem est, quia illis necessaria erat ob communem cum parentibus habitationem, quæ ratio in filiis emancipatis cessat. Quod si filij emancipati sustentationem à patre recipiunt, tunc non ratione filiationis, sed quia sunt de familia communicare poterunt, ut ipsemet Sayrus concedit. Ceterum satis probabile est prædictam concessionem ad filios emancipatos extendi. Quippe filius emancipatus verè filius est, & patri subiectus, gaudere ergo debet favore filii concessio: maxime cum ratione filiationis, & subiectionis debet obligatus sit sæpè communicationem cum parente habere. Atque ita aliis relatis docet Suar. *disp. 1. §. 5. num. 4.* Hugolin. *tab. 2. de censur. cap. 2. §. 7.* Bonac. ex parte *disp. 2. de excommunicat. quest. 2. pun. 6. §. 2. num. 28.* Reginald. *lib. 3. num. 109.* Gaspar Hurtado *disp. 9. de excomm. difficult. 4. num. 21.*
- 11 Secundo ex dicto *c. humile* excusantur serui, & ancillæ, qui proprii serui, & mancipia sunt. Nam cum ob excommunicationem domini non eximantur à seruitute, æquum fuit liberam illis communicationem cum suo domino concedere. Sicuti habetur in *cap. quoniam multos 11. quest. 3.* & tradunt Richard. in *4. d. 18. ar. 11. quest. 3. ad primum.* Nauarr. *cap. 27. num. 27.* Hugolin. *de censur. tab. 2. cap. 2. §. 8.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. c. 14. n. 14.* Suar. *disp. 1. §. 5. n. 12. & seqq.* Aulla *2. p. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 6.* Bonac. *disp. 2. de excommunicat. q. 2. pun. 6. §. 2. num. 31.*
- 12 Tertio excusantur seruientes, qui alicui siue gratis, siue ex pretio seruiant, tamen si tificiani sunt, vt colligitur ex dicto *cap. quoniam multos*, & tradunt, & Nauarr. Hugolin. Sayr. Bonac. *auila hoc alleg.*
- 13 Sed an hoc priuilegio gaudeant, si suas operas domino excommunicato conduxerint? Difficultate non caret. Nam communis sententia, quam docet Nauarr. *cap. 27. num. 27.* Syluest. *verbo Excommunicatio §. num. 3.* Hugolin. *de censur. tab. 2. cap. 2. §. 9. num. 6.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 14. num. 15.* Suar. *disp. 1. §. 5. num. 13.* Aulla *2. p. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 6.* & alii apud ipsos, negant. Mouentur ex *cap. inter alia de sententia excommunicat.* vbi Innocent. III. concedit famulis communicationem cum suis dominis excommunicatis, si ante excommunicationem subiectionem contraxerunt. Supponit ergo Pontifex illicitam esse communicationem cum excommunicato, si tempore excommunicationis subiectio contracta est. Quippe ea subiectio, & obligatio videtur iniquè contracta: merito ergo denegari illi debet communicatio prædictam subiectionem subsequens.
- 14 Ceterum dicendum est, si absque nulla culpa subiectio contracta est tempore quo dominus excommunicatus erat, vt contingit filiis à adoptatis, vel genitis tempore excommunicationis, vel famulis ignorantibus excommunicationem domini, vel locutibus suas operas excommunicato ob necessitatem urgentem, libere possunt in famulatu permanere, sicut si ante excommunicationem subiecti essent. Sic aliis relatis docet Suar. *disp. 1. §. 5. num. 13.* Layman. *lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 17. vers. Deinde.* Coninch. *disp. 1. 4. dub. 12. n. 127.* Quia cum nullam culpam commiserint in ea subiectione, non debent à communicatione aliis famulis concessa priuari.
- 15 Quod si culpabiliter subiectionem contraxerint, etsi communis sententia docet non posse cum suis dominis communicare; at contrarium probabilissimum est, vt sentit Coninch. dicto *dub. 12. num. 128.* Bonac. *disp. 2. de excommunicat. q. 2. pun. 6. §. 2. num. 33.* Et quidem si famuli absque graui incommodo recedere nequeant à famulatu, cerum existimo: tum quia lex Ecclesiastica cum tanto detrimento non solet obligationem inducere. Tum quia in *cap. si verè de sententia excommunicat.* Permittitur reconciliatio contractum cum excommunicato initum perficere, ne dampnum patiatur. At si liberè possent à famulatu recedere absque graui iactura (quod raro contingere potest, si pretio conducti sunt) inde probatur liberè cum suis dominis communicare posse. Quia textus in *cap. quoniam multos* liberam facultatem concessit omnibus famulis communicandi cum suis dominis excommunicatis, neque restrinxit ad eos, qui ante excommunicationem subiectionem contraxerunt. Neque Innocent. III. explicans dictum Textum *cap. inter alia de sententia excommunicat.* contrarium docuit: solum namque dixit famulos qui ad familiare obsequium tenebantur ante excommunicationem, eodem modo teneri excommunicatione superueniente, communicareque cum suis dominis excommunicatis debere. Nihil autem dixit de iis, qui tempore excommunicationis subiectionem contraxerunt. Quare de his manet integrum priuilegium concessum in *cap. quoniam multos*. Præterea
- famuli contrahentes famulatum tempore excommunicationis, etsi iniquè fecerint, contractus validus est. At Innocent. III. in *cap. inter alia de sententia excommunicat.* idem decidit famulos ante excommunicationem dominorum famulatum contrahentes obligatos esse cum suis dominis communicare, quia obligatio contracta non eliditur superueniente excommunicatione. Cum ergo obligatio famulatus tempore excommunicationis contracta non elidatur ob excommunicationem præsentem, manifestè sequitur famulos ad prædictam communicationem teneri. Quod si vigeas, nemo potest se obligare directè ad communicandum cum excommunicato. At ex eo quod se obliget ad illi inferendum obligatur ad communicandum cum illo, ergo hæc obligatio subsistere nequit? Respondeo neminem posse se obligare directè ad communicandum cum excommunicato, quia est obligatio ad id quod per legem excommunicationis est prohibendum: bene tamen potest se obligare indirectè ad communicandum cum ipso, si ex obligatione alterius contractus permitti hæc obligatio subsequitur, vt contingit in coniugijs, qui tempore excommunicationis matrimonium contraxerunt, qui obligantur ad mutuum communicationem, eo quod iure communicatio ex contractu inito subsequatur, & iure permissa sit.
- Quarto excusatur tota familia excommunicari ex eo quod cum suo domino, & patrefamilijs communitur: vt expressè deciditur *cap. si verè 34. de sententia excommunicat.* ibi, *Si patrefamilijs domus excommunicationis sententia fuerit innotuerit, à participatione illius familia excommunicatur.* Quia regulariter nequeunt absque graui iactura ab eius confortio discedere. Sicuti aliis relatis docuit Sayrus *lib. 2. de excommunicat. c. 14. num. 16.*
- Quinto excusantur Clerici qui sunt in famulatu Episcopi. Secus verò qui extra eius familiam commorantur: vt colligitur ex *cap. miratus 9. disp. & cap. vlt. de exceptioni prelator.* Extradit Syluest. *verbo Excommunicatio §. num. 4.* Henric. *lib. 13. cap. 22. num. 3.* Hugolin. *de censur. tab. 2. cap. 2. §. 9. numero 7.* Sayrus *lib. 2. de excommunicat. cap. 14. numero 17.* Aulla *2. part. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 8.* Suar. *disp. 1. §. 5. num. 16.* Bonac. *disp. 2. de excomm. q. 2. part. 6. §. 2. num. 2. 6. & alij apud ipsos.*
- Sexto excusantur Religiosi cum suis Superioribus excommunicatis communicantes; quia strictius quam famuli subiecti sunt, neque ea subiectione recedere valent. Sicut ex communi sententia docet Sayrus *lib. 2. cap. 14. num. 18.* Suar. *disp. 1. §. 5. num. 2.* Bonac. *disp. 2. de excomm. q. 2. pun. 6. §. 2. num. 26.* aduersus Richard. in *4. d. 18. ar. 11. q. 7.* Paludan. *qu. 6. ar. 2. ante medium Astenf. in summ. part. 2. lib. 7. tit. 1. quest. 13.*
- Septimo excusantur milites, si suo duci excommunicato communicent, eumque in bello iusto sequantur, vt colligitur expressè ex *cap. si verè de sententia excommunicat.* Quippe sunt verè famuli & duci subiecti, vt aduertit Syluest. *verbo Excommunicatio §. num. 4.* Sayrus aliis relatis *lib. 2. de excomm. cap. 14. num. 19.* Bonac. *disp. 2. de excomm. q. 2. p. 6. §. 2. num. 27.*
- Octavo plures excusantur vasallos à communicatione cum suis dominis excommunicatis, sed rectius contrarium docuit Bonac. *disp. 2. de excomm. quest. 2. pun. 6. §. 2. num. 40.* Gaspar Hurtado *disp. 9. difficult. 4. num. 35.* quia vasalli nec sunt famuli, nec de familia domini, vt ad eius communicationem strictè esse videantur. Deciditque videtur in *cap. sanctorum 15. q. 6.* Verum quia ob præciam excommunicationem domini non eximuntur vasalli à debito fidelitatis, possunt, & debent domino præcipienti obedire, & tributa solvere; quia hæc obedientia, & tributorum solutio ex domino subsequitur, quod per excommunicationem nequaquam amittitur, vt aliis relatis docet Hugolin. *tab. 2. de censur. cap. 21. §. 9.* Henric. *lib. 13. cap. 22. num. 3.* Sayrus *lib. 2. de excomm. c. 14. n. 20.* Suarez *disp. 15. sect. 6. num. 5.* Bonac. *disp. 1. de excomm. q. 2. pun. 6. §. 2. num. 40.* Filliucius *tract. 13. cap. 6. q. 9.* & alij. At verò multò magis reiiciendi sunt, qui volunt quemlibet debitorem excusari posse à solutione facienda suo creditori suo communicato de debitis alioquin contractis; quia creditores non priuantur excommunicatione dominio suorum rerum, & iure pretendi debiti. Sicuti bene notauit Aulla *2. part. de censur. cap. 6. disputat. 12. dub. 4. §. sed arguitur.* Layman. *lib. 1. summ. tract. 5. par. 2. cap. 2. numero 17. vers. vltimo.*
- Superest triplex questio. Prima. An sicut filij cum patre, & serui cum domino, & subditi cum suo Superiori excommunicato communicare possint, licet ipsi parenti, domino, & Superiori cum suis subditis excommunicatis communicationem habere? Affirmant communiter Doctores. S. Thoin. in *additionib. ad 3. p. quest. 23. ar. 1.* Nauarr. *cap. 27. num. 27.* Henric. *lib. 12. cap. 22. num. 3.* Sayrus *lib. 2. de excomm. cap. 14. num. 21.* Vazq. *de excommunicat. dub. 9. num. 3.* Suar. *sect. 5. num. 22.* Bonac. *disp. 2. de excommunicat. quest. 2. part. 6. §. 2. num. 38.* Gaspar Hurtado *disp. 9. de excommunicat.*

diff. 4. n. 23. Coninch. disp. 14. dub. 1. n. 134. Paul. Laym. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 17. Auila 2. p. cap. 6. disp. 11. dub. 6. & alij. Quippe inferioribus & subditis permittitur communicatio cum suis Superioribus excommunicatis ob vitandam animam periculum. quod adesse, si ipsi prohibita esset communicatio cum Superioribus. quorum societate moraliter vitare nequeunt. At hæc ratio equè procedit in Superioribus comparatione subditorum. Ergo facultas inferioribus concessa ad Superiores extendi debet. Quod ad eod verum est, ut esto Superior excommunicatus sit, possit nihilominus cum suis subditis communicare; quia privilegium non restringitur ob excommunicationem, ut bene advertit Suar. Coninch. & Bonac. loc. alleg.

22 Secunda questio; An prædicti non solum in humanis, sed etiam in Divinis communicare possint? Et breviter respondendo, communicare posse tam in humanis, quam in Divinis, in quibus personæ subiectæ aliis communicare solent. Quia privilegium absolute concedit communicationem, & eam latè interpretandum sit, vt potè in iure insertum, & nemini nocens, intelligendum est de qualibet communicatione humana, quæ à personis subiectis haberi solet. Quocirca possunt serui comitari suum dominum ad sacrum audendum, citò illòque horas canonicas recitare, quinimo factum facient ministrare. Sicuti ex communi docent Nauar. cap. 27. num. 27. Suar. disp. 15. num. 22. Auila 2. p. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 6. Hentiq. lib. 13. cap. 22. num. 2. Sanch. lib. 9. de matrim. disputat. 14. numero 5. Saa, verbo Excommunicatio, numero 41. Coninch. disputat. 14. dub. 12. numero 132. Paul. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. numero 17. vers. Deinde intelligenda est. Bonac. disputat. 2. de excommunicat. quest. 2. pun. 6. §. 2. numero 27. Hæc tamen communicatio extendi non debet ad ministracionem, vel receptionem Sacramentorum; quia hæc non competit seruis ratione famulatus. Præterquam quod hæc communicatio ipsi excommunicatis omnino est interdicta, vt bene advertunt Suar. Coninch. Bonacina. Auila, Layman. loc. alleg.

23 Tertia questio; An famuli inter se si excommunicati existant communicare liberè possint? Communis, & vera resolutio est per se communicare non posse; quia neque in dicto cap. quoniam multos, neque in alio Textu id privilegium illis concessum est. Verum per accidens, eo quod moraliter obligentur in simul habitare communicatio eis permittitur. Vt notant Hugolin. tab. 1. de censur. cap. 23. §. 8. Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 14. num. 17. Nauar. cap. 27. n. 27. Suar. disp. 15. sect. 5. num. 13. Bonac. disput. 2. de excommunicat. quest. 2. pun. 6. §. 2. num. 35. Galpar Hurtado disp. 9. de excomm. diff. 4. num. 25.

24 Quarto ob ignorantiam excusantur plures à lege prohibente communicationem cum excommunicatis. Etenim summus Pontifex in dicto e quoniam multos, intendens periculis animarum occurrere eximit à culpa, & à pœna excommunicationis minoris eos, qui cum excommunicatis ignorantèr communicarent, siue ignorantia sit iuris, siue facti, hoc est siue ignorauerint legem prohibentem dictam excommunicationem, siue ignorauerint ipsos quibus cum communicant excommunicatos denunciatos esse. Nam cum Textus generaliter ignorantes excipere, intelligi debet de qualibet ignorantia. Vt omnes Doctores referendi norant. Sed qualis debeat esse hæc ignorantia iuris, vel facti; non conueniunt Doctores. Aliquis placet debere esse inuincibilem & inculpabilem. Sed rectè ut Suar. disput. 15. sect. 3. n. 3. Galpar Hurtado disp. 9. de excommunicat. difficult. 4. n. 26. Coninch. disp. 14. dub. 11. & disp. 14. dub. 12. n. 124. existimant quamlibet ignorantiam, quæ affectata non sit (est sit vincibilis, & culpabilis) excusare. Quippe in dicto cap. quoniam multos intendit Pontifex ignorantibus aliquem fauorem concedere, nullus esse fauor concessus, si solum exciperet ignorantes inuincibiliter excommunicationem, seu legem excommunicationis, siquidem ij iure ipso naturali à culpa, & pœna exempti sunt. Et confirmatur ex initio dicti e. quoniam multos; sibi enim Pontifex assentit se moueri ad prædictam indulgentiam concedendam; quia multi occasione excommunicationis perirent cum ignorantia, tum nimia simplicitate. At ignorantia inuincibilis, & inculpabilis nullus perit. Ergo signum est loqui Pontificem de ignorantia aliàs culpabili, & vincibili. Præterquam quod ignorantia aliquo modo culpabilis, & vincibilis vera ignorantia est, & Pontifex absolute ignorantibus indulgere intendit.

25 Quocirca vi debeas à communicatione excommunicati abstinere, debet tibi certò moraliter constare illum esse excommunicatum vitandum; quia stante dubio de excommunicatione, vel denunciatione inique iudicatis illum esse excommunicatum. Vt advertit Nau. cap. 27. n. 27. Auila 2. p. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 1. ante 6. conclus. Paul. Laym. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. in fine. Suar. disp. 15. sect. 3. n. 4. Sanch. lib. 1. in decal. numer. 69. Bonac. disputat. 2. de censur. quest. 2. pun. 6. §. 2. num. 42. & alij. Solùm in receptione, administracioneque Sacramentorum exceptio facienda est ob periculum inique administracionis & receptionis, vt bene notant Suarez. Layman. Bonacina. Auila locis allegatis.

Certitudinem moralem tibi præstat fama publica à viris fide dignis orta. Vt docuerunt Couarruu, 1. par. §. 2. num. 4. Sayrus lib. 2. de excomm. cap. 14. n. 2; Sanch. d. cap. 1. n. 63. Bonac. num. 44. Gaspar Hurtado disput. 9. diff. 4. numero 27. Auila 2. p. de censur. cap. 6. disp. 11. dub. 1. Colligiturque ex cap. cum desideres de sententia excommunicat. Secundo testimonium duorum, vel trium asserentium ipsum excommunicatum denunciatum esse, certitudinem moralem præstat, & obligationem inducit illum vitandi, vt rectè advertit Bonac. dicta disp. 2. q. 2. punct. 6. §. 2. num. 44. Tertio Parochi testimonium offensis litteris excommunicationis, & denunciationis certam excommunicationem, & denunciationem facit. Vt notauit Syluest. verb. Excommuni. §. num. 23. Sanch. lib. 2. de matr. disp. 93. n. 36. Bonac. num. 47. Auila dicto dub. 1. concl. 5. secus verò si ore tenus affirmaret; quia vni testi quantumcumque fide digno non tenor credere, etsi possum argum. cap. à nobis de testib. & attestat. & notauit Auila. Bonac. & Sanch. loc. alleg.

Postquam verò quis agnitus est vt excommunicatus vitandus, in dubio præsumi non debet absoluitus. Tum ex regula iuris semel malus, semper præsumitur malus. Tum quia absolutio est quid facti, & factum non præsumitur, nisi probetur. Vt docuerunt Syluest. verb. Excommuni. §. num. 26. Nauar. cap. 27. num. 36. Suar. disp. 15. sect. 3. num. 7. Auila 2. par. cap. 6. disp. 11. dub. 1. concl. 6. Layman. lib. 1. sum. tract. 5. par. 2. cap. 2. num. 18. Gaspar Hurtado disp. 9. difficult. 4. num. 18. Bonacina disp. 2. de excommuni. q. 2. punct. 6. §. 2. num. 54. Probatur autem sufficienter absolutio tum fama publica, tum testimonio alicuius viri fide digni, tum ipsius excommunicati, si aliouin prudenter ei credi potest spectatà conditione personæ, & negotij, tum si longum tempus præterit, ipsèque se vt absolutum gerit, cum tamen aliàs rimorare conscientie sit. Sicuti docuerunt Nauar. Suar. Bonac. Layman. Hurtado, Auila loc. alleg.

Tandem ob necessitatem significationem in illa particula ne- cesse, tollitur prohibitio comunicandi cum excommunicato, vt constat ex d. cap. quoniam multos 1. q. 3. & cap. inter alia de sententia excommuni. Si enim ob utilitatem tum excommunicati, tum aliorum comunicatio cum excommunicato permittitur, à fortiori ob necessitatem. Hæc autem necessitas quæ grauis esse debet siue spiritualis sit, siue temporalis excusata, siue sit ipsius excommunicati, siue aliorum. Vt ex communi sententia docent Sayrus lib. 2. de excommuni. c. 14. num. 29. & seqq. Hentiq. lib. 13. cap. 23. Suar. disp. 15. sect. 3. d. num. 5. Bonac. disput. 2. de excommuni. q. 2. part. 6. §. 1. num. 57. Galpar Hurtado disp. 9. difficult. 4. in fine. & alij apud ipsos. Solùm aduerto hanc necessitatem communicationis cessare, si æquè bene à non excommunicato subsidium spirituale, vel temporale tibi necessarium obtinere potes. Non enim spectandum est, vt comunicatio cum excommunicato liceat, an pro re necessaria fiat, sed an ea comunicatio tibi necessaria sit ad illam rem necessariam impetrandam, vt notauit Galpar Hurtado loco citato. Ab hac doctrina excipit Sayrus lib. 2. de excommunicat. cap. 14. num. 30. Auila 2. par. cap. 6. disputat. 11. dub. 12. Bonac. disputat. 2. de excommunicatione. quest. 2. punct. 6. §. 2. num. 59. Prædicatores, & Confessores, qui elemosynam ab excommunicatis vitandis petere possunt, tamen si aquè commodè ab aliis possint obtinere; quid illorum curam gerunt. Et fauet cap. cum voluntate de sententia excommunicat.

PUNCTVM XX.

De aliis effectibus remotis excommunicationis.

- 1 Aliqui enumerant, sed innumerè inter effectus excommunicationis maioris irregularitatem, suspensionem, excommunicationem minorem.
- 2 Effectus proprius remotus excommunicationis est suspicio hæresis.
- 3 Item integra probatio delicti, si adsit in excommunicato perseverantia.
- 4 Item priuatio beneficiorum.

Ratione excommunicationis aliqui effectus oriuntur qui remoti dici possunt. Inter quos effectus aliqui enumerant irregularitatem, quam contrahit Clericus excommunicatus Ordinis sacri minus exercens. Item suspensionem ob Ordinem sacrum in excommunicatione susceptum. Denique excommunicationem minorem ob participationem cum excommunicato vitando. Sed hi non tam sunt effectus excommunicationis, quam transgressio legis vi excommunicationis statuta.

Quæ